

Opublikowane na: Mława (mlawa.pl)

Autor: Magdalena Grzywacz

Żydzi na północnym Mazowszu - uroczystość i konferencja w PWSZ

Publikowane od

22.11.2017 00:00:00

Publikowane do

22.12.2017 00:00:00

- Mamy bardzo wiele wspomnień, miejsc, doświadczeń wspólnych. Cieszę się, że się spotykamy i mówimy o tym publicznie – do wielowiekowych relacji polsko-żydowskich odwoływał się Burmistrz Miasta Mława Sławomir Kowalewski podczas uroczystości upamiętniającej 75-lecie likwidacji Getta Mławskiego. Gościem honorowym zorganizowanego w poniedziałek 20 listopada 2017 r. spotkania była Ambasador Państwa Izrael w Polsce JE Anna Azari, zaś jego centralnym punktem – konferencja naukowa „Żydzi na północnym Mazowszu”.

Uczestników uroczystości w auli mławskiego oddziału Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Ciechanowie witał gospodarz miejsca – rektor PWSZ prof. nadzw. dr hab. Leszek Zygmunt. O potrzebie współpracy między narodami – której owocem była choćby wizyta w Mławie ambasadora Izraela – oraz między samorządami mówiła Poseł na Sejm RP Anna Cicholska. Podkreślała, że warunkiem budowania dobrych relacji jest też poznanie historii wzajemnych relacji i koegzystencji narodów polskiego i żydowskiego.

W swoim wystąpieniu burmistrz Sławomir Kowalewski przywoływał swoje osobiste relacje z licznymi przedstawicielami narodowości żydowskiej, którzy w Mławie – gdzie przed II wojną światową ok. 30 proc. populacji stanowili właśnie Żydzi – szukają swoich przodków. Znaleźli się wśród nich m.in. noblista w dziedzinie chemii Aaron Ciechanower i izraelski trener piłkarski Awram Grant (prowadził m.in. londyńską Chelsea). - Ta potrzeba powrotu do miejsca naszych przodków jest ogromna w każdym z nas. Bardzo się cieszę, że chcą wracać. Bywa, że mają plany osiedlenia się w naszym mieście. Dlatego że to współżycie Polaków i Żydów przez wiele wieków było bardzo dobre, bardzo efektywne – podkreślał Sławomir Kowalewski. Co musiało się stać, żeby ta koegzystencja została zniweczona? – Dyktatura, totalitaryzm, nienawiść – odpowiadał burmistrz, przypominając o tragicznych latach II wojny światowej i okupacji oraz upamiętnianej tego dnia likwidacji mławskiego getta 10 grudnia 1942 r. - Jako Polak mam obowiązek znania i poznawania naszej wspólnej historii. [...] Bardzo wiele sobie obiecuję po tym dzisiejszym spotkaniu. To jest dopiero początek, ale żeby nawet coś wielkiego się wydarzyło, musi być ten początek – wskazywał gospodarz miasta.

Ambasador Państwa Izrael JE Anna Azari mówiła o rewolucyjnym ruchu syjonistycznym, którego celem była diametralna zmiana kondycji Żydów – stworzenie silnego narodu i silnego państwa. – Wyeliminuj diasporę, albo diaspora wyeliminuje ciebie – streszczała najważniejsze założenia syjonistów, pokazując

jednocześnie w prezentacji multimedialnej zdjęcia jednego z kibuców, w których kształtowano „nowego człowieka”. Ruch syjonistyczny doprowadził do powstania w 1948 r. państwa Izrael, zamieszkiwanego obecnie przez przedstawicieli różnych narodowości (obok Żydów żyje tam m.in. sporo Arabów). Następnie JE Anna Azari zachęciła wszystkich do wysłuchania kolejnych wystąpień poświęconych wielowiekowym relacjom polsko-żydowskim. – Mam nadzieję, że konferencja będzie owocna i ciekawa – zwracała się do słuchaczy ambasador.

Rektor Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Ciechanowie prof. nadzw. dr hab. Leszek Zygmunt, zapowiadając tematykę konferencji naukowej, przypominał losy Żydów mławskich w czasach przedwojennych oraz ich tragedię w dobie II wojny światowej i okupacji. – Przez pół tysiąca lat żyliśmy w symbiozie. Obyśmy nadal kontynuowali to, co wypracowali nasi przodkowie – mówił profesor. Odniósł się do przywoływanej tego dnia likwidacji mławskiego getta w 1942 r. – Chciałbym, aby ta nasza uroczystość była wielkim, publicznym czytaniem testamentów sprzed 75 lat – wyraził swoje życzenie. Nieco później zaprezentował wydaną nakładem Stacji Naukowej im. prof. Stanisława Herbsta w Mławie (finansowaną przez miasto) „Księgę pamięci Żydów mławskich”, która będzie wkrótce rozdawana lokalnym bibliotekom. Jak wskazywał, podobnych wydawnictw doczekało się już wiele miast w Polsce – w tym ponad dziesięć na Mazowszu.

Dyrektor Generalna Fundacji Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego Monika Krawczyk zaprezentowała uczestnikom uroczystości projekt „Szlak Żydów Mazowieckich”, obejmujący miejsca bardzo ważne dla stosunków polsko-żydowskich. Na wyświetlanych fotografiach można było zobaczyć należące do niego lokalizacje, m.in. cmentarze żydowskie w Ciechanowie, Mławie, Bieżuniu, Płocku, Pułtusku i Przasnyszu oraz synagogi w Raciążu, Płocku i Radzanowie.

Głos zabrał tego dnia także mławski historyk Ryszard Juszkiewicz, przytaczając relację świadka zagłady Żydów mieszkających w mławskim getcie, publicznie mordowanych na miejscu lub wywożonych transportami kolejowymi do obozu w Oświęcimiu. Chwalił postawę pomagających Żydom Polaków, którzy m.in. dostarczali im żywność i przerzucali ją przez ogrodzenie getta.

Żydzi na północnym Mazowszu - represje, współpraca, gehenna

Konferencję naukową „Żydzi na północnym Mazowszu” otworzyło wystąpienie prof. Janusza Szczepańskiego z Akademii Humanistycznej w Pułtusku. W swoim referacie

„Wkład Żydów w rozwój gospodarczy Mazowsza Północnego w XIX i I połowie XX wieku (do 1939 r.)” zwracał uwagę na pracowitość, oszczędność, brak nałogów, zaradność i umiejętność dostosowania się do trudnych warunków ludności żydowskiej, dzięki którym przedstawiciele tego narodu odgrywali kluczową rolę w życiu społecznym i ekonomicznym północnego Mazowsza, a nierzadko dorabiali się sporych majątków. Jak wskazywał, w strukturze ludności żydowskiej dominował handel, nie było to jednak jedyne zajęcie, jakiemu się ona oddawała. Prelegent wspominał m.in. o licznych rzemieślnikach (głównie krawcach) oraz producentach trunków (było to jedno z ważniejszych źródeł dochodów Żydów). Jak jednak wiemy, cały dorobek życia ekonomicznego Żydów został zaprzepaszczony przez hitlerowskich okupantów.

O szeregu przepisów dyskryminujących Żydów w Królestwie Polskim mówił w prelekcji „Rewir ciechanowski – próba ograniczenia mobilności przestrzennej ludności żydowskiej” doc. Aleksander Kociszewski z Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Ciechanowie. Jak można się było z niej dowiedzieć, ówczesne władze znacznie ograniczały prawa polityczne i cywilne przedstawicieli narodowości żydowskiej. Opodatkowano m.in. zawieranie małżeństw i zakup mięsa koszerne (liczba płaconych podatków z czasem rosła), pozbawiono Żydów prawa do prowadzenia szynków i handlowania trunkami (wolność tę można było uzyskać za opłatą, która również systematycznie rosła). Wreszcie próbowano ograniczać mobilność Żydów poprzez wytyczanie dla nich w miastach specjalnych rewirów, w których mogą zamieszkiwać. Od tego ostatniego odstąpiono na północnym Mazowszu w 1833 r.

Dr Zbigniew Ptasiewicz z ciechanowskiej PWSZ przygotował wystąpienie zatytułowane „Ciechanowscy Żydzi. Od 75 lat nie ma ich już wśród nas”. Posiłkując się prezentacją multimedialną, mówił o obywatelach polskich narodowości żydowskiej zamieszkujących Ciechanów i jego okolice w latach 30. XX wieku. Omawiał zróżnicowanie wyznaniowe ludności Mazowsza Północnego i strukturę zatrudnienia (dominował handel, jednak nie w przedsiębiorstwach handlowych, lecz tam, gdzie wyroby i usługi były przeznaczane do bezpośredniego odbiorcy). Uczestnicy konferencji mogli zobaczyć też bogaty materiał zdjęciowy, obejmujący m.in. fotografie ówczesnej młodzieży szkolnej i zamożnej inteligencji żydowskiej, dawnych zabudowań Ciechanowa oraz winietę wydawanej w mieście żydowskiej gazety. Wyjątkowym materiałem archiwalnym był oryginalny film nagrany w getcie – prawdopodobnie ciechanowskim – ukazujący życie codzienne tamtejszej ludności.

Dr Arkadiusz Meller z PWSZ w Ciechanowie zaprezentował referat „Społeczność żydowska w Sierpcu w latach 1918-1942”. Przytoczył dane demograficzne dotyczące mieszkańców tego miasta na przełomie XIX i XX wieku (najbardziej ludne było ono pod koniec XIX stulecia – liczyło wówczas 7837 obywateli, w tym 2911 Żydów). Mówił o spadku liczby ludności żydowskiej w okresie międzywojennym (w 1921 r. stanowiła ona 43 proc. ogółu mieszkańców Sierpca, a w 1931 – już 29 proc.), zatargach żydowsko-chrześcijańskich w latach 20. i 30., ale też dużej lojalności Żydów w stosunku do państwa polskiego (przedstawiciele tej narodowości licznie uczestniczyli w polskich świątach państwowych, odznaczyli się też ofiarnością podczas wojny polsko-bolszewickiej). Prelegent przytoczył dane o działających w Sierpcu żydowskich organizacjach społecznych i partiach politycznych oraz o życiu kulturalnym, szkolnictwie i obiektach związanych z kultem religijnym. Jego wystąpienie ilustrowała prezentacja multimedialna.

Na koniec - akcent mławski

Konferencję zwieńczył referat „Żydzi mławscy w okresie międzywojennym” mgr. Adama Sztolsztejnera, stanowiący fragment jego pracy magisterskiej. Słuchacze mogli poznać dzięki niemu dane na temat demografii Mławy tamtych czasów (według spisu ludności z 1921 r., miasto zamieszkiwały wówczas 17 003 osoby, w tym 5923 starozakonnych), wewnętrznych podziałów majątkowych i religijnych gminy żydowskiej (w jej obrębie rywalizowali np. zwolennicy cadyka z Góry Kalwarii i cadyka z Aleksandrowa) oraz podziałów politycznych wynikających z pojawiających się wówczas nowych ruchów, spośród których najsilniejszym był syjonizm. Jak jednak podkreślał prelegent, gmina żydowska była dobrze zorganizowana i samowystarczalna – miała m.in. własne instytucje religijne, szkolnictwo, handel, rzemiosło, a także swoich lekarzy i prawników. Adam Sztolsztejner przywołał także nazwiska najwybitniejszych postaci związanych z Mławą: przywódcy Bundu Wiktora Altera oraz pisarzy Józefa Makowskiego i Józefa Opatoszu.

Organizatorami uroczystości i konferencji byli Rektor i Senat Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Ciechanowie, Poseł na Sejm RP Anna Cicholska i Burmistrz Miasta Mława Sławomir Kowalewski. Tuż przed jej rozpoczęciem Anna Cicholska, Sławomir Kowalewski, Monika Krawczyk i Leszek Zygnier złożyli wiązanki przy tablicy pamiątkowej poświęconej Żydom mławskim w pobliżu ronda ks. Jerzego Popiełuszki.

Adres źródłowy: <https://mlawa.pl/arttykul/zydzi-na-polnocnym-mazowszu-uroczystosc-i-konferencja-w-pwsz>